

ЗАКАТНОВ Дмитро

канд. пед. наук, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри, Інститут професійної освіти НАПН України, Київ, Україна

ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Анотація. У доповіді проаналізовано масив дисертаційних досліджень з проблематики, пов'язаної з підготовкою учнівської молоді, зокрема – учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності. Висвітлено кар'єрні плани здобувачів професійної освіти щодо підприємницької діяльності як напряму реалізації освітньо-професійної траєкторії.

Ключові слова: підприємницька діяльність, учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти, кар'єрна траєкторія.

DISSERTATION RESEARCH ON THE PROBLEM OF FORMING ENTREPRENEURIAL COMPETENCE IN STUDENTS OF PROFESSIONAL (VOCATION-TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The report analyzes an array of dissertation studies on issues related to the preparation of student youth, in particular, students of vocational (vocational and technical) education institutions for entrepreneurial activity. The career plans of vocational education recipients regarding entrepreneurial activity as a direction of educational and professional trajectory implementation are highlighted.

Keywords: entrepreneurial activity, students of professional (vocational and technical) education institutions, career trajectory.

Наукові розвідки вітчизняних дослідників стосовно підготовки молоді до підприємницької діяльності здійснюються з кінця 80-х років минулого століття. Зміна економічного базису суспільства з планової на ринкову економіку зумовила необхідність підготовки молодого покоління до активної економічної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Необхідність повоєнного відновлення України неможливе без активізації підприємницької діяльності, що обумовлює соціально-економічну значущість зазначеної проблеми.

Результати опитувань учнів закладів професійної (професійно-технічної освіти) (ЗП(ПТ)О) щодо кар'єрних планів на найближчу перспективу (до п'яти років) [2], свідчать про те, що вони переважно пов'язані з обранням напрямом професійної підготовки, проте певною мірою орієнтовані й на сферу підприємницької діяльності. Так, майже 30% учнів ЗП(ПТ)О, які розташовані у містах, та понад 20% учнів ЗП(ПТ)О, які розташовані у сільській місцевості, планують реалізовувати свої професійні плани саме у сфері підприємницької діяльності. Характерною є тенденція зменшення з роками навчання кількості учнів, які планують в майбутньому займатися підприємницькою діяльністю. Особливо чітко така тенденція проявляється в учнів сільських ЗП(ПТ)О, де кількість учнів зменшилася із 34,1 % на першому році навчання до 9,7 % на третьому році навчання, тобто в 3,5 рази.

Основні аспекти підготовки молодого покоління до самостійної підприємницької діяльності відображено в дисертаційних дослідженнях вітчизняних учених. Пошук дисертацій за згаданою тематикою здійснювався у базі даних дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського за ключовими словами «підприємницька діяльність», «підприємництво», «бізнес» тощо. Результати пошуку свідчать про те, проблеми підготовки учнів ЗП(ПТ)О до підприємницької діяльності є предметом активних наукових розвідок, проте висвітлюються переважно у

кандидатських дисертаціях.

Так, у дисертації І. Добренко визначено суть дефініції «здатність до підприємництва». Під нею дослідниця розуміє сукупність особистісних чинників та професійно-орієнтованих засобів, необхідних для забезпечення самостійного працевлаштування. Учена зазначила, що ядром цього процесу є структурні компоненти здатності як психологічного новоутворення, що виникають внаслідок взаємодії особистісних чинників і вимог професійної діяльності майбутнього підприємця. У ході дослідження експериментально перевірено наступні психологічні основи розвитку здатності до підприємництва у здобувачів професійної освіти: забезпечення випускників ЗП(ПТ)О психологічними засадами поглибленої професійної соціалізації особистості; практичні засоби реалізації індивідуального потенціалу підприємницької особистості; оволодіння інформаційною компетентністю [1].

У дисертаційному дослідженні М. Ткаченка розкрито суть підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства як складного соціально-економічного і психолого-діяльнісного феномену, конкретизованого динамічним комплексом ціннісно-світоглядних орієнтацій, знань, умінь, способів діяльності, досвіду, професійно значущих якостей, що цілісно визначають підготовленість особи до підприємницької діяльності. Дослідником розкрито структуру підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства, що охоплює взаємопов'язані мотиваційно-ціннісний, знаньово-змістовий, особистісно-рефлексивний, операційно-діяльнісний компоненти [3].

Список використаних джерел:

1. Добренко І. А. Психологічні основи розвитку здатності до підприємництва у випускників професійно-технічних навчальних закладів : дис канд. психол. наук : 19.00.07 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2006. 324 с.
2. Закаєв Д. Підприємницька діяльність як напрям реалізації кар'єрних планів учнів ЗП(ПТ)О. *Професійне становлення особистості : проблеми і перспективи* : тези доп. X міжнар. наук.-практ. конференції. м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р. Хмельницький : ХНУ, 2019. С. 140–141.
3. Ткаченко М. В. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т проф.-технічної освіти НАПН України. Київ, 2018. 347 с.